

**Հայ քաղաքական մտքի ստալինյան «մաքրումներից» անդին. Աշոտ
Հովհաննիսյանի պատմաքաղաքականությունը**

Մատենագիտություն

Արխիվային ֆոնդեր

1. Հայաստանի ազգային արխիվ, Արտաշես Կարինյանի ֆոնդի նյութեր:
2. Հայաստանի ազգային արխիվ, Դաշնակցություն կուսակցության գործունեությանը վերաբերող բնագիր և պատճենված փաստաթղթեր:
3. Հայաստանի ազգային արխիվ, Հայաստանի Կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի ֆոնդի նյութեր:
4. Հայաստանի ազգային արխիվ, Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության Կիրովյան շրջկոմի արխիվային նյութեր:
5. Հայաստանի ազգային արխիվ, 1947-1958 թթ. Մոսկվայի և Լենինգրադի արխիվներում ԽՄԿԿ ԿԿ կից Մարքսիզմ-լենինիզմի ինստիտուտի հայկական մասնաճյուղի աշխատակիցների հայտնաբերած վավերագիր նյութեր (1855-1931 թթ.):
6. Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարան, Աշոտ Հովհաննիսյանի ֆոնդ:

Գրքեր, հետազոտություններ

7. Ազատյան, Վարդան, ««Ոչ եղիցի չեղեալ, զոր ինչ եղևն», ըստ՝ Աշոտ Հովհաննիսյան, *Իսրայել Օրին և հայ ազատագրական զաղափարը/Israel Ory und die Armenische Befreiungsidee* (Երևան: Հովհաննիսյան ինստիտուտ, 2016), էջ 569-609:
8. Աղայան, Ծ. (խմբ.), *Հայաստանի կոմունիստական պարտիայի պատմության ուրվագծեր* (Երևան: Հայաստանի պետական հրատարակչություն, 1963):
9. Աղայան, Ծ. և այլք (խմբ.), *Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության պատմության ուրվագծեր* (Երևան: Հայաստան, 1967):
10. Գալստյան, Աննա, «Ադո Ադոյանի որբական կոմունիզմը» (2021), *Հայկական արդիությունների ուսումնասիրման նախագիծ*, <https://shorturl.at/iAIY5>, այց՝ 24 դեկտեմբերի 2023 թ.:
11. Գիւզալեան, Գ., *Հայ քաղաքական մտքի զարգացումը եւ Յ. Յ. Դաշնակցութիւնը* (Փարիզ: Հրատ. Յ. Յ. Դաշնակցութեան, 1927):
12. Դարբինեան, Ռուբեն, *Բօլշեւիզմը եւ Հայաստանը*, 2-րդ տպ. (Իզմիր: Տպ. Քէշիշեան, 1922):
13. Դվոյան, Սիրանուշ, «Ազգային կյանքը նյութական պայմաններից անդին. Րաֆֆու լուսավորական ծրագիրը», *Հայկական արդիությունների ուսումնասիրման նախագիծ*, <https://shorturl.at/KLPU7>, այց՝ 6 հունվարի 2024 թ.:
14. *Դաշնակցական կառավարութեան դոկումենտներից. Ա. Սիարունեանի զեկոյց-նամակները* (Երեւան: Տպ. Ռազմ. Ժող. Կոմիսարիատ, 1922):
15. Զորյան, Հակոբ, *Պատմագիտական ուսումնասիրություններ* (Երևան: ԵՊՀ հրատարակչություն, 2015):

16. Լենին, Վլադիմիր, *Երկեր*, հ. 33 (Երևան: Հայաստանի պետական հրատարակչություն, 1952):
17. Լենին, Վլադիմիր, *Երկերի լիակատար ժողովածու*, հ. 43 (Երևան: Հայաստան, 1982):
18. Խառատյան, Հրանուշ, Շագոյան, Գայանե, Մարության, Հարություն, Աբրահամյան, Լևոն, *Ստալինյան բռնաճնշումները Հայաստանում. պատմություն, հիշողություն, առօրյա* (Երևան: Գիտություն, 2015):
19. Խոստիկյան, Միսաք, *Դավիթ փիլիսոփան* (Երևան: Հովհաննիսյան ինստիտուտ, 2020):
20. Կասյան, Սարգիս, *Սպեցիֆիկները յեվ սպեցիֆիզմը* գիրքը (Թիֆլիս: Զակկնիզ, 1928):
21. Կոստանյան, Հայկազ, *Ներկուսակցական դրությունը յեվ մեր հերթական անելիքները* (Երևան: Պետական հրատ., 1928):
22. Հակոբյան, Արարատ, *ՀՍԽՍՀ 1921 թ. ներքաղաքական կյանքի պատմության հիմնահարցերը հայ պատմագիտության մեջ* (Երևան: Ա. հ., 2014):
23. Հակոբյան, Արարատ, *Միակուսակցական վարչակարգի ձևավորումը Խորհրդային Հայաստանում* (Երևան: Պատմության ինստիտուտ, 2016):
24. Հակոբյան, Վահագն, *Սոցիալ-դեմոկրատական բանվորական հայ կազմակերպության ձևավորումը և առաջին քայլերը* (Երևան: Հեղ. հրատ., 2015):
25. Հարենց, Ա., *Ստալինը յեվ հեղափոխական շարժումը Հայաստանում 1905-1907թթ.* (Երևան: Քաղպետհրատ., 1940):
26. Հարությունյան, Շնավոն, *Պատմագիտության զարգացումը Սովետական Հայաստանում (1920-1963). ուրվագծեր* (Երևան: Հայաստան, 1967):
27. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Դաշնակցության առիթով* (Մոսկվա: Հրատարակություն հեղինակի, 1929):
28. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Դրվագներ հայ ազատագրական մտքի պատմության, 2 հ.* (Երևան: ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., 1957, 1959):
29. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Իսրայել Օրին և հայ ազատագրական գաղափարը/Israel Ory und die Armenische Befreiungsidee* (Երևան: Հովհաննիսյան ինստիտուտ, 2016):
30. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Հայաստանի հեղափոխության հուլիսն ու հոկտեմբերը* (Յերեվան: Պետհրատ, 1923):
31. Յովհաննիսեան [Հովհաննիսյան], Աշոտ, *Հայ-ռուս օրիննապիսի ծագման խնդիրը (պատմական-քննադատական ուսումնասիրություն)* (Եջմիածին: Տպ. գիտական ինստիտուտի, 1927):
32. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Մեր հեռանկարները յեվ լենինիզմը* (Երևան: Պետհրատ, 1926):
33. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Մեր պայքարը, նվաճումները յեվ անելիքը* (Յերեվան: Պետական հրատարակչություն, 1928):
34. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Յերկու բնութագիր. Ստ. Շահումյան յեվ Ալ. Ռուբենի* (Յերեվան: Պետական հրատ., 1927):
35. Հովհաննիսյան, Աշոտ, *Նալբանդյանը և նրա ժամանակը, 2 հ.* (Երևան: Հայպետհրատ, 1955, 1956):
36. Հովհաննիսյան, Ռիչարդ, *Հայաստանի Հանրապետություն, հ. 4* (Երևան: Տիգրան Մեծ, 2016):
37. *Հայ ժողովրդի պատմություն*, 1-8 հ. (Երևան: ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1971, 1884, 1976, 1972, 1974, 1981, 1967, 1970):
38. *ՀՀ Դաշնակցությունը ԽՍՀՄ արտակարգ հանձնաժողովի և պետական քաղաքական վարչության գաղտնիքները (1920-ական թվականներ) (փաստաթղթերի ժողովածու)* (Երևան: Պատմության ինստիտուտ, 2016):
39. *Հ.Հ. Դաշնակցությունը և Խորհրդային իշխանությունը (Փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածու)* (Երևան: Հրատարակություն ՀՀ Դաշնակցության Բյուրոյի, 1999):

40. *Հ.Ս.Խ.Հ. դեկրետների եւ հրամանների ժողովածու*, պ. 1 (Էջմիածին: Գիտական ինստիտուտի տպարան, 1921):
41. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Հայաստանը 1920-1940 թթ.* (Երևան: Պատմության ինստիտուտ, 2006):
42. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Հայաստանի կոլտնտեսային գյուղացիության պատմությունը (1929-1937)* (Երևան: ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., 1978):
43. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Սովետական Հայաստանը մեծ բեկման տարում* (Երևան: ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ., 1962):
44. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *Սովետական Հայաստանի գյուղացիության պատմությունը 1920-1929 թթ.* (Երևան: Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1975):
45. Ղազախեցյան, Վլադիմիր, *1937-ը Հայաստանում* (Երևան: Զանգակ, 2005):
46. Մահարի, Գուրգեն, *Երկերի լիակատար ժողովածու*, հ. 8 (Երևան: Անտարես, 2016):
47. Մանուկյան, Արամ, *Քաղաքական կուսակցությունների լուծարումը Խորհրդային Հայաստանում 1920-ական թվականներին*, ատենախոսություն (Երևան: Պատմության ինստիտուտ, 2012):
48. Մանուկյան, Արմենակ, *Քաղաքական կյանքը Հայաստանում 1920-1940 թթ.* (Երևան: Գիտություն, 2002):
49. Մարգարյան, Հր., Մնացականյան, Ա., Բարսեղյան Խ. (խմբ.), *Հայաստանի կոմունիստական պարտիայի պատմության ուրվագծեր* (Երևան: Հայաստանի պետական հրատարակչություն, 1958):
50. Մարենց, *Հայկական սմենովեխականության դեմքը* (Յերևան: Պետական հրատ., 1928):
51. Մարքս, Կարլ, *Լուի Բոնապարտի Բրյուսների տասնութը* (Յերեվան: Պետհրատ, 1931):
52. Միրզոյան, Համլետ, *Հայաստանի Խորհրդային տիրակալները. Գևորգ Ալիխանյանից մինչև Սուրեն Հարությունյան* (Երևան: ՎՄԿ-պրինտ, 2013):
53. *Յուշաձևատեան Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան*, հ. 2 (Լոս Անճելէս: Հրատ. Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի Կենդրոնական Կոմիտէի, 2001):
54. Նաւասարդեան, Վ., Հ. Յ. Դաշնակցութեան «լիկւիդացիան» (բոլշեւիզմի սնանկութեան առիթով) (Գահիրէ: Տպ. Յուսաբեր, 1924):
55. Ներսեսյան, Նորա Ն., *Որբաքաղաքը. նպաստամատույց աշխատողներ, կոմիսարներ և «նոր Հայաստանը կառուցողներ», Ալեքսանդրապոլ/Լենինական, 1919-1931* (Երևան: Հովհաննիսյան ինստիտուտ, 2018):
56. *Նախկին շաքային դաշնակցականների համահայաստանյան համագումարի արձանագրությունները. ստեղծագործական հաշվետվություն (20-23-ն նոյեմբերի 1923 թ.)* (Երևան: Տրեստի առաջին տպարան, 1923):
57. Շահնազարյան, Իրինա, ««Դաշնակցության առիթով». Աշոտ Հովհաննիսյանի պատմաքաղաքականությունը 1920-ականներին» (2023), *Հայկական արդիությունների ուսումնասիրման նախագիծ*, <https://tinyurl.com/yyfm7v26>, այց՝ 10 սեպտեմբերի 2024 թ.:
58. Շահնազարյան, Իրինա, «Հարատևող հնի և հավակնոտ նորի միջև. կենցաղի ու արվեստի արդիականացման փորձը 1920-ականների առաջին կեսին» (2021), *Հայկական արդիությունների ուսումնասիրման նախագիծ*, <https://shorturl.at/hknKV>, այց՝ 24 դեկտեմբերի 2023 թ.:
59. Շահնազարյան, Իրինա, ««Մաքրության» քաղաքականությունը. ստալինյան մշակութային հեղափոխությունը 1920-ականների երկրորդ կեսին» (2022), *Հայկական արդիությունների ուսումնասիրման նախագիծ*, <https://shorturl.at/abevw>, այց՝ 24 դեկտեմբերի 2023 թ.:
60. *Պատմագրություն Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության*, հ. 4 (Ա. տ.: Ա. հ., Ա. թ.):

61. Սարգսյան, Տիգրան, *Չմատնող կանայք. 69-րդ հոդվածով մեղադրյալները (արխիվային նյութեր և բանավոր պատմություններ)* (Երևան: ԶԲՀ և ՀԱԻ հրատ., 2022):
62. Սարուխանյան, Նորայր, *Ակադեմիկոս Աշոտ Հովհաննիսյանի պատմագիտական ժառանգությունը* (Երևան: Պատմության ինստիտուտ, 2015):
63. Սարուխանյան, Նորայր, *Մտորումներ և հուշեր ակադեմիկոս Աշոտ Հովհաննիսյանի մասին* (Երևան: Գիտություն, 2012):
64. Ստեփանյան, Խաչատուր, 1921 թ. Փետրվարյան հակաբոլշևիկյան ապստամբությունը *Հայաստանում* (Երևան: Լուսակն, 2021):
65. Վանարեան, Ա., *Ընկերվարություն եւ պօլշեիզմ* (Պոսթրն: Տպ. Հայրենիք, 1922):
66. Վրացեան, Ս., *Կեանքի ուղիներով. դէպքեր, դէմքեր, ապրումներ*, հ. 5 (Բէյրութ: Տպ. «Համազգային», 1966):
67. Վրացեան, Ս., *Հայաստանը բոլշեիկեան մուրճի եւ թրքական սալի միջեւ* (Պէյրութ: Տպ. «Համազգային» ընկերութեան, 1953):
68. Տասնապետեան, Հրաչ, Հ.Յ. *Դաշնակցութիւնը իր կազմութենէն մինչեւ ժ. ընդի. ժողովը (1890-1924)* (Աթէնք: «Ռոշակ»ի տպ., 1988):
69. Քիրքճեան, Յարութիւն, *Ուրուագիծ Հ.Յ. Դ. պատմութեան 1919-1924 հնգամեակի* (Աթէնք: «Ռոշակ»ի տպ., 1988):
70. Bacon, Edwin, Sandle Mark (խմբ.), *Brezhnev Reconsidered* (London: Palgrave Macmillan, 2002):
71. Bohn, Thomas M., Einax, Rayk, Abeßer, Michel (խմբ.), *De-Stalinisation Reconsidered: Persistence and Change in the Soviet Union* (Frankfurt, New York: Campus Verlag, 2014):
72. Brandenberger, David, *Propaganda State in Crisis: Soviet Ideology, Indoctrination, and Terror under Stalin, 1927-1941* (New Haven, London: Yale University Press, 2011):
73. Conquest, Robert, *The Great Terror: A Reassessment* (Oxford: Oxford University Press, 1990):
74. Conquest, Robert, *The Harvest Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine* (New York: Oxford University Press, 1986):
75. Crossick, Geoffrey, Haupt, Hienz-Gerhard (խմբ.), *Shopkeepers and Master Artisans in Nineteenth-Century Europe* (London, New York: Methuen, 1984):
76. Crossick, Geoffrey, Haupt, Hienz-Gerhard (խմբ.), *The Petite Bourgeoisie in Europe 1780-1914: Enterprise, Family and Independence* (London, New York: Routledge, 2016):
77. Daly, Jonathan, *Hammer, Sickle, and Soil: The soviet Drive to Collectivize Agriculture* (Stanford: Hoover Institution Press, 2017):
78. Daniels, Robert V. (խմբ.), *The Stalin Revolution: Foundations of the Totalitarian Era* (Boston, New York: Houghton Mifflin Company, 1997):
79. Davies, Sarah, Harris, James, *Stalin's World: Dictating the Soviet Order* (New Haven, London: Yale University Press, 2014):
80. Edele, Mark, *Debates on Stalinism* (Manchester: Manchester University Press, 2020):
81. Filtzer, Donald, *The Khrushchev Era: De-Stalinization and the Limits of Reform in the USSR, 1953-1964* (London, New York, Dublin: Bloomsbury Academic, 2002):
82. Fitzpatrick, Sheila (խմբ.), *Stalinism: New Directions* (London, New York: Routledge, 2000):
83. Fitzpatrick, Sheila, *Stalin's Peasants: Resistance and Survival in the Russian Village After Collectivization* (New York, Oxford: Oxford University Press, 1994):
84. Getty, J. Arch, Manning, Roberta T. (խմբ.), *Stalinist Terror: New Perspectives* (New York: Cambridge University Press, 1993):
85. Getty, J. Arch, *Origins of the Great Purges: The Soviet Communist Party Reconsidered, 1933–1938* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987):

86. Getty, J. Arch, *Practicing Stalinism: Bolsheviks, Boyars, and the Persistence of Tradition* (New Haven, London: Yale University Press, 2013):
87. Harris, James, *The Great Fear: Stalin's Terror of 1930s* (Oxford: Oxford University Press, 2017):
88. Hindus, Maurice, *Red Bread: Collectivization in a Russian Village* (Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press, 1988):
89. Hoffmann, David L. (խմբ.), *Stalinism: The Essential Readings* (Wiley Blackwell: Blackwell Publishing, 2003):
90. Jones, Polly, *Myth, Memory, Trauma: Rethinking the Stalinist Past in the Soviet Union, 1953-70* (New Haven, London: Yale University Press, 2013):
91. Jones, Polly (խմբ.), *The Dilemmas of De-Stalinization: Negotiating Cultural and Social Change in the Khrushchev Era* (London, New York: Routledge, 2006):
92. Lampert, E., *Sons against Fathers: Studies in Russian Radicalism and Revolution* (Oxford: Clarendon, 1971):
93. Leppert-Fögen, Annette, *Die deklassierte Klasse: Studien zur Geschichte und Ideologie des Kleinbürgertums* (Frankfurt: Fischer, 1974):
94. Lewin, Moshe, *Russian Peasants and Soviet Power: A Study of Collectivization* (New York: W. W. Norton and Company, 1975):
95. Markwick, Roger, *Rewriting History in Soviet Russia: The Politics of Revisionist Historiography, 1956-1974* (Houndmills, New York: Palgrave, 2001):
96. Offord, Derek, *Nineteenth-Century Russia: Opposition to Autocracy* (New York: Longman, 1999):
97. Pisch, Anita, *The Personality Cult of Stalin in Soviet Posters, 1929-1953: Archetypes, Inventions and Fabrications* (Canberra: Australian National University Press, 2016):
98. Plamber, Jan, *The Stalin Cult: A Study in the Alchemy of Power* (New Haven, London: Yale University Press, 2012):
99. Rabow-Edling, Susanna, *Slavophile Thought and the Politics of Cultural Nationalism* (Albany: State University of New York, 2006):
100. Ryan, James, Grant, Susan (խմբ.), *Revisioning Stalin and Stalinism: Complexities, Contradictions and Controversies* (London, New York: Bloomsbury Academic, 2022):
101. Seigelbaum, Lewis H., *Soviet State and Society Between Revolutions, 1918-1929* (Cambridge: Cambridge University Press, 1992):
102. Siegelbaum, Lewis, Sokolov, Andrei, *Stalinism as a Way of Life: A narrative in Documents* (New Haven, London: Yale University Press, 2004):
103. Tompson, William, *The Soviet Union under Brezhnev* (London, New York: Routledge, 2003):
104. van Ree, Erik, *The Political Thought of Joseph Stalin: A Study in Twentieth-Century Revolutionary Patriotism* (London, New York: RoutledgeCurzon, 2002):
105. Viola, Lynne, *Peasant Rebels Under Stalin: Collectivization and the Culture of Peasant Resistance* (New York, Oxford: Oxford University Press, 1996):
106. Viola, Lynne և շլլբ (խմբ.), *The War Against the Peasantry, 1927-1930: The Tragedy of the Soviet Countryside* (New Haven, London: Yale University Press, 2005):
107. Агаян, Ц., *Великий Октябрь и борьба трудящихся Армении за победу Советской власти* (Ереван: Изд-во АН Армянской ССР, 1962):
108. Агаян, Ц. և շլլբ (խմբ.), *Очерки истории Коммунистической партии Армении* (Ереван: Армянское государственное издательство, 1964):
109. Агаян, Ц. և շլլբ (խմբ.), *Очерки истории Коммунистической партии Армении* (Ереван: Айастан, 1967):

110. Аксютин, Юрий, *Хрущевская «оттепель» и общественные настроения в СССР в 1953-1964 гг.* (Москва: РОССПЭН, 2010):
111. Багиров, М. Д., *Незабываемые страницы истории: [К 30-летию со дня гибели 26 бакинских комиссаров]* (Баку: ИМЭЛС при ЦК ВКП (б). Азерб. филиал, 1948):
112. Берия, Лаврентий, *Величайший человек современности* (Краснодар: Краевое книгоиздательство, 1940):
113. Берия, Л., *К вопросу об истории большевистских организаций в Закавказье: Доклад на собрании тбилисского партактива 21-22 июля 1935 г.* (Москва: Б. и., 1948):
114. Боффа, Джузеппе, *История Советского Союза*, т. 1 (Москва: Международные отношения, 1990): Таирян, И., *XI Красная Армия в борьбе за установление и упрочение Советской власти* (Ереван: Айастан, 1971):
115. Верт, Николая, *История Советского государства* (Москва: ИНФРА-М, Весь Мир, 2002):
116. Купцов, В. (ИИР.), *Страницы истории КПСС: факты, проблемы уроки* (Москва: «Высшая школа», 1988):
117. Марченя, П., Разина С. (ИИР.), *Сталинизм и крестьянство: сборник научных статей и материалов круглых столов и заседаний теоретического семинара «Крестьянский вопрос в отечественной и мировой истории»* (Москва: Издательство Ипполитова, 2014):
118. Медведев, Рой, *О Сталине и сталинизме* (Москва: Прогресс, 1990):
119. Сталин, Иосиф, *История ВКП(б). Краткий курс* (1938), <https://tinyurl.com/39b5edbe>, шжг` 16 шбщцнбнрбр 2024 р.:
120. Сталин, Иосиф, *Краткая биография*, 2-й изд. (1947), <https://tinyurl.com/4ju7ud7r>, шжг` 16 шбщцнбнрбр 2024 р.:
121. Сталин, Иосиф, *Сочинения*, т. 12 (Москва: Государственное издательство политической литературы, 1952):
122. Сульдин, Андрей, *1937. Большой террор. Хроника одного года* (Москва: АСТ, 2022):
123. Троцкий, Л., *К истории русской революции* (Москва: Издательство политической литературы, 1990):
124. Троцкий, Лев, *Преданная революция: Что такое СССР и куда он идет?* (1936), <https://tinyurl.com/58kc4bus>, шжг` 16 шбщцнбнрбр 2024 р.:
125. Хлевнюк, Олег, Хозяин. *Сталин и утверждение сталинской диктатуры* (Москва: Фонд первого президента России Б. Ч. Ельцина, Российская политическая энциклопедия, 2010):
126. *Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК*, т. 5 (Москва: Издательство политической литературы, 1984):
127. *XX съезд Коммунистической партии Советского Союза. 14-25 февраля 1956 года. Стенографический отчет*, т. 1, <https://tinyurl.com/3uknz3mn>, шжг` 18 шбщцнбнрбр 2024 р.:

Յոդվածներ, ելույթներ

1. Աղամեան, Փ. Ա., «Ազգային օրինտացիա», *Հայրենիք*, 15 օգոստոսի 1922 թ.:
2. Ազատյան, Հ., «Դաշնակցությունը գաղափարական բյուրեղացման ճանապարհի վրա», *Խորհրդային Հայաստան*, 3, 18 հունիսի 1926 թ.:
3. Աղայան, Ծ., «Դրվագներ հայ ազատագրական պայքարի պատմությունից», *Լրաբեր հասարակական գիտությունների*, 1970, թիվ 1, էջ 45-62:
4. Անկեղծ, «Գրական դատ», *Կոմունիստ*, 4 մարտի 1924 թ.:
5. Անցորդ, «Բաց նամակ Յ. Քաջազունիին», *Յուսաբեր*, 12 օգոստոսի 1924 թ.:
6. Անուրջ, «Հ. Ս. Խ. Հանրապետության լուսժողովոն ընկեր Աշոտ Յովհաննիսեանի զեկյոյը «Հայարտան»», *Կարմիր աստղ*, 2 սեպտեմբերի 1921 թ.:
7. Աշոտ-Արծրունի, «Ժամանակը լաւագոյն դատաւորն է», *Դրօշակ*, 1928, թիվ 12, էջ 317-320:
8. Աշոտ, Արծրունի, «Հակառակորդի բանակում», *Դրօշակ*, 1928, թիվ 10, էջ 246-252:
9. ««Ամեն հայ դաշնակցական հոգեբանութիւն ունի»», *Յուսաբեր*, 4 նոյեմբերի 1924 թ.:
10. Բադալեան, Ն., «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Միասնիկեանը», *Յուսաբեր*, 8, 11 նոյեմբերի 1924 թ.:
11. «Բակունցը՝ ժամանակի հայացքի ներքո», <https://shorturl.at/fjCH8>, այց՝ 4 հոկտեմբերի 2023 թ.:
12. ««Դաշնակցութիւն կուսակցութեան դատը»», *Խորհրդային Հայաստան*, 3, 9, 13 դեկտեմբերի 1921 թ.:
13. Ե., Սուրեն, «Բայլշէկիյան պատմության մեշչանական ըմբռնման մի նմուշ», *Հայարտուն*, 1925, թիվ 1, էջ 153-172:
14. Ե., Սուրեն, «Հեղափոխական ուսանողության անցյալից (Մի «վավերագրի» առիթով)», *Մարտակոչ*, 24 հունիսի 1924 թ.:
15. Ե. Սուրեն, «Յերկու տեմդենց» ընդարձակ հոդվածը: Տե՛ս *Մարտակոչ*, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11 փետրվարի 1927 թ.:
16. «Եօթ պարիսպներից ներս. Հայկոմկուսի բարքերից», *Յուսաբեր*, 28 ապրիլի 1927 թ.:
17. «Ընկ. Աշոտ Յովհաննիսյանի զեկուցումը. դաշնակցության ընթացիկ մտայնությունը», *Բանվոր*, 10 նոյեմբերի 1923 թ.:
18. «Ընկ. Աշոտ Յովհաննիսյանի զեկուցումը դաշնակցության ներկա քաղաքականության մասին», *Խորհրդային Հայաստան*, 4 հոկտեմբերի 1923 թ.:
19. «Ընկեր Հայկազ Կոստանյանի զեկուցումը ՀԿ(Բ) ԿԿ 4-րդ պլենումում», *Խորհրդային Հայաստան*, 19 հուլիսի 1928 թ.:
20. «Ընկեր Շ. Ամիրխանյանի զեկուցումը Հայկոմկուսի (Բ) վեցերորդ համագումարում», *Խորհրդային Հայաստան*, 2 փետրվարի 1929 թ.:
21. «Ընկ. Լենինի նամակը Ադրբեջանի, Վրաստանի, Հայաստանի, Դաղստանի, Լեռնական հանրապետության ընկեր կոմունիստներին», *Կոմունիստ*, 16 մայիսի 1921 թ.:
22. «Ընկ. Համ. Օհանջանեանի բանախօսութիւնը», *Յուսաբեր*, 18 մարտի 1924 թ.:
23. «Ընկ. Մեասնիկեանի ճառը», *Կարմիր աստղ*, 28 մայիսի 1921 թ.:
24. «Ընկ. Մյասնիկյանի զեկուցումը Յերևանի կուսակցական պրոֆեսիոնալ յեվ Լ. Կ. Յերիտմիության քաղկազմակերպությունների արտակարգ ժողովում. 1924 թ. սեպտեմբերի 29-ին», *Խորհրդային Հայաստան*, 2 հոկտեմբերի 1924 թ.:
25. «Լենինի նամակը Ադրբեջանի, Հայաստանի, Դաղստանի եւ Լեռնականների ընկ. կոմունիստներին», *Կոմունիստ*, 10 մայիսի 1921 թ.:
26. «Լենինի նամակը», *Կոմունիստ*, 10 մայիսի 1921 թ.:

27. Խ., Ջալեն, «Ի բերանն է իւրմէ. «Պրոլետարական դիկտատուրա»», *Յուսաբեր*, 24 հուլիսի 1924 թ.:
28. «Խելագարներու իշխանութիւնը», *Ասպարէզ*, 7 փետրվարի 1922 թ.:
29. «Կեանքը Հայաստանի մէջ», *Յուսաբեր*, 26 հունվարի 1924 թ.:
30. Հակոբյան, Արարատ, ««Նախկին դաշնակցականների» 1923թ. հայաստանյան համագումարը», *Վէմ*, 2016, թիվ 3, էջ 51-84:
31. Հակոբյան, Վահագն, «Ալ. Մյասնիկյանի հասարակական-քաղաքական գործունեության ազգային-«սպեցիֆիկյան» շրջանը (1901-1917)», *Բանբեր Հայաստանի արխիվների*, 2007, թիվ 1-2, էջ 167-176:
32. Հարությունյան, Շ., «Սովետահայ պատմագրությունը 1920-ական թվականներին», *ՀՍՍՌ ԳԱ Տեղեկագիր հասարակական գիտությունների*, 1963, թիվ 3, էջ 3-28, <https://tinyurl.com/mfu4dw6j>, այց՝ 18 սեպտեմբերին 2024 թ.:
33. Զեյրա, «Եօթը պարիսպներից ներս», *Դրօշակ*, 1927, թիվ 3, էջ 93-94:
34. Զեյրա, «Թիֆլիս – Երեւան պայքարը», *Դրօշակ*, 1927, թիվ 5, էջ 156:
35. Հովհաննիսեան, Աշոտ, «Ծառուրդ (Ուրվագծեր իր կեանքի եւ գործունեութեան շրջանից)», *Խորհրդային Հայաստան*, 9 ապրիլի 1922 թ.:
36. Հովհաննիսյան, Աշ., «Հայաստանի հեղափոխության հուլիսն ու հոկտեմբերը», *Նորք*, 1923, թիվ 2, էջ 97-140:
37. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Արծրունու և Րաֆֆու գաղափարական ներհակության ակունքը», *Բանբեր Երևանի համալսարանի*, 1968, թիվ 1, էջ 15-31:
38. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Արևելահայերի մասնակցությունը Ռուսաստանի և Անդրկովկասի հեղափոխական շարժումներին (1860-70-ական թթ.)», (*ՀՍՍՀ ԳԱ Պատմա-բանասիրական հանդես*, 1968, թիվ 1, էջ 15-38:
39. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Արևելահայ լիբերալիզմի և նարոդնիկության ներհակությունները իննսունական թվականների սկզբներին», *Բանբեր Հայաստանի արխիվների*, 1969, թիվ 2, էջ 63-82:
40. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Դաշնակցության իդեոլոգիայի ընթացիկ կուրսը», *Նորք*, 1923, թիվ 3, էջ 162-185:
41. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Դաշնակցության սոցիալական ծագումը», *Նորք*, 1927, թիվ 1, էջ 149-174:
42. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Համազգային կրիզիսը». *Նոյեմբերյան հեղափոխության հինգերորդ տարեդարձի առթիվ* (Յերեվան: Պետհրատ, 1926):
43. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Հնչակյանների կազմավորման գաղափարական արմատները», *Պատմա-բանասիրական հանդես*, 1968, թիվ 2, էջ 19-39:
44. Հովհաննիսեան [Հովհաննիսյան], Աշոտ, «Հրէշավոր թիւրիմացութիւն», *Կոմունիստ*, 17, 19 ապրիլի 1921 թ.:
45. Հովհաննիսյան, Աշոտ, ««Չախ» պանիկյորության հայկական մի վարիանտի մասին», *Մարտակոչ*, 26, 27, 29, 30, 31 մարտի 1927 թ.:
46. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Նվաճում, թէ՞ հեղափոխություն», *Խորհրդային Հայաստան*, 29 սեպտեմբերի 1923 թ.:
47. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «Ռեաբիլիտացիայի մի փորձ (բաց նամակ ընկ. Սուրեն Երզնկյանին)», *Խորհրդային Հայաստան*, 17 հուլիսի 1924 թ.:
48. Հովհաննիսյան, Աշոտ, ««Վերասերման հեռանկարները» յեւ լենինիզմը», *Խորհրդային Հայաստան*, 4 ապրիլի 1926 թ.:
49. Հովհաննիսյան, Աշոտ, «80-ական թվականների առաջին կեսի արևելահայ ազգային նարոդնիկական խմբակները», *Բանբեր Հայաստանի արխիվների*, 1968, թիվ 2, էջ 127-146:

50. Յովհ., Աշ., «Կուլտուրա յեվ Յովտեմբեր», *Խորհրդային Հայաստան*, 7 նոյեմբերի 1922 թ.:
51. «Հայաստանի նախկին վարչապետներու ճառերը Ալեքսանդրիոյ մէջ. Վրացեանի ճառը», *Հայրենիք*, 1 ապրիլի 1922 թ.:
52. ««Հայ բոլշևիկ կոմունիստների խնդիրը՝ արագացնել Հայաստանի պարտությունը». 1920 թ. սեպտեմբեր», <https://shorturl.at/abdPR>, այց՝ 24 դեկտեմբերի 2023 թ.:
53. «Հայ ժողովրդի գինաթափությունը եւ զանգուածային ձերբակալութիւնները երկրում», *Յուսաբեր*, 6 հոկտեմբերի 1927 թ.:
54. «Հայ կեանք. Դաշնակցութիւնը մահուան դատապարտուած», *Ասպարէզ*, 27 հունվարի 1922 թ.:
55. «Հայ Կոմկուսի պառակտումը», *Յուսաբեր*, 20 սեպտեմբերի 1927 թ.:
56. «Հայ համայնավարական կուսակցութեան ներքին տագնապը», *Յուսաբեր*, 1 հուլիսի 1924 թ.:
57. «ՀԿ (բ.) Կ Կենտկոմի չորրորդ պլենումի արդյունքները», *Խորհրդային Հայաստան*, 5 հուլիսի 1928 թ.:
58. «Հ.Կ. (բ.) Կ. պլենումը. 2-րդ-6-րդ նիստերը», *Խորհրդային Հայաստան*, 3 հուլիսի 1928 թ.:
59. «Յովտեմբերը՝ ընդարձակվող հեռանկարի առաջ», *Խորհրդային Հայաստան*, 7 նոյեմբերի 1924 թ.:
60. Մարդ, «Լուրեր Հայաստանից», *Դրօշակ*, 1928, թիվ 11, էջ 296:
61. «Մասնաւոր ձեռներեցութիւնը», *Խորհրդային Հայաստան*, 18 հունվարի 1922 թ.:
62. Յեւ., Հրանտ, «Գրախոսություն. Ա. Յովհաննիսյան.—«Դաշնակցության առթիվ»—Մոսկվա, 1929 թ. հրատ. հեղինակի», *Նոր ուղի*, 1929, թիվ 6, էջ 206-210:
63. Յեսայան, Ա., «Հայ յեկեղեցին, հայ սպեցիֆիկները յեվ Եջմիածնի փաստաբանը մեր կուսակցության մէջ», *Խորհրդային Հայաստան*, 3 հուլիսի 1928 թ.:
64. Շ. Ղ., «Ն. Ախտայի շրջ. կամանց միության կազմակերպած ընկ. դատը», *Խորհրդային Հայաստան*, 6 հունիսի 1924 թ.:
65. Պարսամեան, Յ., «Մտաւորականները դէպի Հայաստան», *Աշխատանք*, 22 հուլիսի 1919 թ.:
66. Պարսամեան, Վարդան, «Հայ հասարակական հիմնական ուղղությունները XIX դարի երկրորդ կեսին», *Լրաբեր հասարակական գիտությունների*, 1966, թիվ 2, էջ 35-52:
67. «Պայքարը Թիֆլիզի եւ Երեւանի հայ պոլշեւիկներու միջեւ», *Յուսաբեր*, 21 մայիսի 1927 թ.:
68. «Պօլշեւիզմէն դէպի Դաշնակցութիւն», *Հայրենիք*, 1 սեպտեմբերի 1925 թ.:
69. Ս., Աղավնի, «Ընկերական դատերի մասին», *Ավանգարդ*, 26 նոյեմբերի 1925 թ.:
70. Վ., Ն., «Մեր անելիքը. Պահենք Դաշնակցութիւնը», *Յուսաբեր*, 19 փետրվարի 1924 թ.:
71. Վանանդեցի, Գ., «Դաշնակցության մանր-բուրժուականության տեսության քաղաքական հետևանքները», *Խորհրդային Հայաստան*, 21 ապրիլի 1928 թ.:
72. Վանարեան, Արտաշէս, «Ո՞րն է ազգային լաւագոյն քաղաքականութիւնը. ռուսակա՞նք թէ թրքական օրիէնտացիա», *Հայրենիք*, 26 մարտի 1922 թ.:
73. Վանարեան, Արտաշէս, «Սօվիէթական Հայաստանը եւ անոր ուշ մնացած ջատագովները», *Հայրենիք*, 21 դեկտեմբերի 1920 թ.:
74. Վեմեան, Վ., «Բարոյական նոր պարտութիւն մը», *Հայրենիք*, 25 օգոստոսի 1922 թ.:
75. Վեմեան, Վ., «Տնտեսական կացութիւնը Հայաստանի մէջ», *Հայրենիք*, 18 օգոստոսի 1922 թ.:
76. Քալաշյան, Գ., «Իդեոլոգիական պայքարի խնդիրները», *Լենինյան ուղի*, 1928, թիվ 3-4, էջ 56-62:

77. Քիւրքեան, Յարութիւն, «Ռոստոմի գաղափարական աշխարհը՝ բնագիրներու ընդմէջէն», <https://shorturl.at/nsvB6>, այց՝ 14 օգոստոսի 2023 թ.:
78. «Petite bourgeoisie», *Oxford Reference*, <https://shorturl.at/opsF9>, այց՝ 25 դեկտեմբերի 2023 թ.:
79. Арутюнов, Г., Поселянина, О., «Ц. П. Агаян. Великий Октябрь и борьба трудящихся Армении за победу Советской власти. Изд-во АН Армянской ССР. Ереван. 1962», *Вопросы истории*, 1963, № 9, էջ 106-108:
80. Кульгавов, Анатолий, «Шарль Де Голль о Сталине», <https://tinyurl.com/uea6w7ef>, այց՝ 1 դեկտեմբերի 2024 թ.:
81. Троцкий, Лев, «Сталинизм и большевизм» (1937), <https://tinyurl.com/yc4fa9r5>, այց՝ 16 սեպտեմբերի 2024 թ.:
82. «О культе личности и его последствиях: доклад Первого секретаря ЦК КПСС тов. Хрущева Н. С. XX съезду Коммунистической партии Советского Союза», *Известия ЦК КПСС*, 1989, № 3, էջ 128-170, <https://tinyurl.com/mt6rzb5a>, այց՝ 31 մայիսի 2024 թ.: